Adroddiad i'r: Cabinet

Dyddiad y Cyfarfod: 24 Ionawr 2017

Aelod / Swyddog Arweiniol: Cynghorydd Hugh Irving/Nicola Stubbins

Awdur yr Adroddiad: Nicola Stubbins /Angela Loftus

Teitl: Newidiadau i'r Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr

1. Beth yw cynnwys yr adroddiad?

1.1. Mae'r adroddiad yn amlinellu newidiadau i'r Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr drafft 2016 ar gyfer Sir Ddinbych sy'n ystyried yr anghenion posibl yn y dyfodol o ddarpariaeth llety Sipsiwn a Theithwyr preswyl a theithiol. Cymeradwywyd yr asesiad drafft gwreiddiol i'w gyflwyno i Lywodraeth Cymru gan y Cabinet ar 16 Chwefror 2016.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

2.1 Daeth asesiad o anghenion llety Sipsiwn a Theithwyr, a'r ddyletswydd i ddarparu safleoedd lle mae'r asesiad yn nodi anghenion, yn ofynion statudol o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014.

2.2 Cyflwynwyd asesiad 2016 Sir Ddinbych i Lywodraeth Cymru cyn y dyddiad terfyn 26 Chwefror, 2016. Fodd bynnag, cafwyd cais am eglurhad pellach ar nifer o bwyntiau cyn y gellir ei gyflwyno ar gyfer cymeradwyaeth y Gweinidog. Yn ogystal, mae anghenion yr asesiad i'w newid yn dilyn gwybodaeth ychwanegol ac eglurhad ychwanegol ar amgylchiadau'r unigolion yn cael ei adnabod.

2.3 Mae'r adroddiad o ddrafft diwygiedig Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr Sir Ddinbych 2016 wedi'i atodi fel Atodiad 1. Mae'r diwygiadau allweddol yn berthnasol i'r anghenion posibl am safle preswyl yn Sir Ddinbych a'r dull tuag at ddarpariaeth deithiol.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1 Yr argymhelliad yw cymeradwyo newidiadau i ddrafft Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr Sir Ddinbych i'w gyflwyno i Lywodraeth Cymru, gan gynnwys gofynion ar gyfer:

- a) safle preswyl i Sipsiwn a Theithwyr yn Sir Ddinbych gyda 6 llain i fodloni anghenion aelwydydd Sipsiwn a Theithwyr yn y Sir.
- b) safle teithiol gyda 4-5 llain ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr sy'n teithio drwy'r Sir.

4. Manylion yr Adroddiad

4.1 Mae asesiad o anghenion llety Sipsiwn a Theithwyr, a'r ddyletswydd i ddarparu safleoedd lle mae'r asesiad yn nodi'r anghenion, yn ofynion statudol o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014. Y gwahaniaeth allweddol o'i gymharu â deddfwriaeth flaenorol yw mai'r ddyletswydd yn awr yw asesu unrhyw angen a mynd i'r afael ag unrhyw anghenion a nodwyd.

4.2 Mae diffiniad o 'Sipsiwn a Theithwyr' at ddibenion y broses asesu llety hwn wedi ei gynnwys yn adran 108 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014. Diffinnir Sipsiwn a Theithwyr fel:

(a) Unigolion gydag arferion bywyd nomadig, beth bynnag yw eu hil neu darddiad gan gynnwys: unigolion sydd, ddim ond ar sail anghenion addysg neu iechyd neu henaint eu hunain neu eu teuluoedd neu ddibynyddion, wedi rhoi'r gorau i deithio dros dro neu'n barhaol;

(b) aelodau o grŵp wedi'i drefnu o bobl sioe neu bobl syrcas teithiol (pa un ai ydynt yn teithio gyda'i gilydd fel y cyfryw ai peidio); a

(c) holl unigolion eraill gyda thraddodiad diwylliannol o nomadiaeth neu o fyw mewn cartref symudol.

4.3 Mae'n ofynnol i bob awdurdod lleol gyflawni asesiad cyfredol erbyn 26 Chwefror 2016 a phob pum mlynedd ar ôl hynny. Cynhaliwyd asesiad 2016 ar y cyd gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy er cyflwynwyd dogfennau ar wahân gan bob awdurdod. Cymeradwywyd yr asesiad drafft i'w gyflwyno i Lywodraeth Cymru gan y Cabinet ar 16 Chwefror 2016, a chyflwynwyd wedyn i Lywodraeth Cymru yn unol â'r gofynion deddfwriaethol.

4.4 Daeth yr Asesiad drafft a gyflwynwyd i Lywodraeth Cymru i'r casgliad canlynol:

- Anghenion amlwg am safle (safleoedd) teithiol neu fan aros yng Ngogledd y Sir o ystyried y nifer yr achosion o wersylloedd diawdurdod.
- Adnabuwyd dwy aelwyd Sipsiwn a Theithwyr sy'n byw ar hyn o bryd mewn tai (brics a morter) sydd wedi mynegi y byddai well ganddynt fyw ar safle. Fodd bynnag, nid oes unrhyw dystiolaeth o angen uniongyrchol wedi'i ddynodi.

4.5 Yn dilyn ei gyflwyniad, mae Llywodraeth Cymru wedi adolygu'r asesiad ac wedi gofyn am nifer o eglurhad i'w cynnwys yn yr adroddiad cyn y caiff ei gyflwyno ar gyfer cymeradwyaeth y Gweinidog. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Pwyntiau sy'n berthnasol i'r broses asesu a'r angen i ddangos trefniant cadarn. Deliwyd â hyn drwy ddiwygiadau yn yr adroddiad.
- Yr angen i fod yn fwy penodol ynghylch y ffordd y bydd darpariaeth deithiol yn cael ei fwrw ymlaen yng Nghonwy a Sir Ddinbych.
- Eglurhad pellach i pam fod y 2 aelwyd sydd yn byw mewn llety brics a morter heb gael eu tybio i fod ag 'angen', ynghyd â gwybodaeth pellach ar dyfiant aelwydydd posibl.

<u>Anghenion am leiniau preswyl</u>

4.6 Yn dilyn cyflwyniad o'r Asesiad drafft i Lywodraeth Cymru, mae gwybodaeth newydd wedi'i ganfod mewn perthynas â'r angen am leiniau preswyl. Roedd yr asesiad drafft cyntaf ym mis Chwefror 2016 wedi nodi 2 aelwyd breswyl yn Sir Ddinbych a oedd wedi mynegi bod gwell ganddynt fyw ar safle fel dewis arall i'w llety Brics a Morter presennol. Daeth yr asesiad hwn i gasgliad, er bod y teuluoedd wedi mynegi bod well ganddynt fyw ar safle, nid oedd unrhyw un o'r aelwydydd wedi mynegi'r angen am lain ar safle preswyl parhaol o fewn y sir. Fodd bynnag, cafwyd wybodaeth bellach mewn perthynas ag amgylchiadau teuluoedd sydd yn herio'r casgliad cychwynnol hwn.

4.7 Yn ogystal â'r ddwy aelwyd a nodwyd yn yr asesiad cyntaf, mae rhagor o wybodaeth wedi'i gael mewn perthynas â thair aelwyd arall o'r un grŵp teulu estynedig, roedd dwy aelwyd yn byw mewn carafán ar safleoedd diawdurdod yn Sir Ddinbych, ac un yn byw ar hyn o bryd mewn llety Brics a Morter. Hefyd, mae posibl bod un aelwyd sy'n dod i'r amlwg a fydd angen llety yn y blynyddoedd nesaf. Yn dilyn trafodaeth bellach gyda phob aelwyd, mae'n amlwg bod ganddynt draddodiad cryf i fyw mewn cartrefi symudol a chyda cysylltiad lleol gyda Sir Ddinbych.

4.8 Mae'r dystiolaeth ychwanegol a newydd yn dynodi bod angen safle preswyl parhaol i bum llain yn Sir Ddinbych i ddiwallu anghenion Sipsiwn a Theithwyr sydd yn byw yn y sir ar hyn o bryd, gydag un llain ychwanegol i ddiwallu'r anghenion o aelwyd sy'n dod i'r amlwg yn y 1-2 blynedd nesaf.

<u>Anghenion am safle (safleoedd) teithiol</u>

4.9 Roedd yr Asesiad drafft yn nodi angen eglur am safle teithiol neu fan aros yng Ngogledd o'r Sir i ddarparu safle i Deithwyr sydd yn symud, neu'n teithio drwy'r Sir. Mae Llywodraeth Cymru wedi gwneud cais am eglurhad pellach ynghylch sut y byddant yn mynd i'r afael â'r ddarpariaeth deithiol. Mae 2 opsiwn posibl ar gyfer bodloni'r angen hwn:

- Safle tramwy/ man aros cyfun yn gwasanaethu Conwy a Sir Ddinbych gyda 8 – 10 llain.
- Dau safle teithiol/ mannau aros llai, un ym mhob Sir gyda 4-5 llain.

I atgoffa Aelodau bod mannau aros yn lleoliadau a gytunwyd ar gyfer gwersylloedd i'w goddef am dymor byr a lle gellir darparu cyfleusterau dros dro. Nid yw Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid i sefydlu mannau aros. Mae safleoedd teithiol yn gyfleusterau parhaol wedi'u llunio ar gyfer defnydd dros dro gan breswylwyr, fel arfer o fewn bloc amwynder cymunedol. Caniateir i breswylwyr unigol breswylio ar y safle am hyd at 3 mis ar y tro. Gellir darparu'r safleoedd hyn gyda chymorth cyllid Grant Cyfalaf Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr Llywodraeth Cymru, a byddai'r Awdurdodau Lleol yn gallu codi tâl i breswylwyr am rhent wythnosol a thaliadau gwasanaeth. Byddai safle teithiol yn darparu llety gwell a mwy addas na man aros dros dro, ac mae trafodaethau gyda theithwyr wedi dynodi mai safle teithiol fyddai eu dewis.

4.10 Ers cyflwyno asesiad 2016, mae'r swyddogion ar y cyd wedi bod yn ymchwilio'r ymarferoldeb o fabwysiadu dull rhanbarthol i ddatblygu safle teithiol gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy. Mae'r broblem gyda darpariaeth ar y cyd yw cyfyngiadau

pwerau heddlu i symud gwersylloedd diawdurdod. Mae gan yr Heddlu bwerau dan adran 62 A-E Deddf Cyfiawnder Troseddol a Threfn Gyhoeddus 1994 i gyfarwyddo tresmaswyr a theithwyr i adael tir pan mae llain addas yn rhywle arall o fewn yr un ardal awdurdod lleol. Felly petai safle teithiol 'cyfun' yn cael ei ddarparu yn Sir Conwy yn unig, ni fyddai gwersylloedd diawdurdod o fewn Sir Ddinbych yn gallu symud yno. Byddai darparu safle teithiol ym mhob un Sir yn caniatáu i'r pwerau hyn gael eu defnyddio.

4.11 Er mwyn diwallu anghenion Sipsiwn a Theithwyr, argymhellir y dylid darparu safle teithiol gyda 4-5 llain yn Sir Ddinbych, fodd bynnag argymhellir y dylai'r safle preswyl gael ei ddarparu fel blaenoriaeth, cyn y darpariaeth teithiol.

Beth fydd yn digwydd nesaf?

4.12 Os bydd y Cabinet yn ei gymeradwyo, bydd yr Adroddiad Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr 2016 Sir Ddinbych yn cael ei ail-gyflwyno i Lywodraeth Cymru a bydd angen cymeradwyaeth y Gweinidog. Dan ddarpariaethau Deddf Tai (Cymru), bydd gofyn i'r Cyngor fynd i'r afael ag unrhyw anghenion llety a nodwyd.

5. **Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?**

Y Blaenoriaethau Corfforaethol perthnasol yw:

- Mae pobl ddiamddiffyn yn cael eu diogelu ac yn gallu byw mor annibynnol â phosibl
- Sicrhau mynediad at dai o ansawdd da

6. **Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?**

Roedd cost yr Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr drafft wedi'i rannu gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy ac wedi ei gynnwys yn y cyllidebau cyfredol. Mae costau'r gwaith ychwanegol a gyflawnwyd wedi eu bodloni o adnoddau cyfredol. Bydd angen cyflawni ymchwiliad pellach i unrhyw gostau wedi i benderfyniad ei wneud ynghylch a oes angen darpariaeth sipsiwn a theithwyr neu beidio. Gall Awdurdodau Lleol gael mynediad at gyllid gan Lywodraeth Cymru tuag at gostau datblygu Safleoedd Sipsiwn a Theithwyr os oes angen.

7. **Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les? Gellir lawr lwytho adroddiad Asesiad o Effaith ar Les o'r wefan a dylid ei atodi fel atodiad i'r adroddiad.**

Cafodd yr effaith cyffredinol ei ystyried yn Gadarnhaol o ran Iechyd, Cydlyniant Cymunedol, Diwylliant/ Iaith Gymraeg, Cydraddoldeb a Chyfrifoldeb Byd-eang; Niwtral mewn perthynas â Ffyniant a Gwydnwch. Ni adnabuwyd unrhyw effeithiau Negyddol.

8. **Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgorau Archwilio ac eraill?**

Tra datblygwyd yr asesiad, cyflawnwyd ymgynghoriad drwy wahanol ddulliau ac mae'r rhain yn cael eu hamlinellu yn yr Asesiad.

9. **Datganiad y Prif Swyddog Cyllid**

Mae cyfran Sir Ddinbych o gostau'r Asesiad Llety Sipiwn a Theithwyr wedi eu cynnwys o fewn y gyllideb refeniw gyfredol yn y flwyddyn ariannol gyfredol. Os cytunir, maes o law, bod angen gwneud darpariaeth Sipsiwn a Theithwyr o fewn y sir, yna bydd angen gwneud gwaith manwl ychwanegol i sicrhau costau amcan a'r opsiynau i ariannu'r gwariant, gan sicrhau bod holl adnoddau cyllid allanol yn cael eu

mwyhau. Bydd rhaid i'r cynigion terfynol fynd drwy proses cymeradwyo arferol y Cyngor.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1 Bydd gwersylloedd anghyfreithlon ar dir preifat a thir y Cyngor yn parhau os na chaiff anghenion o ran tai i Sipsiwn a Theithwyr eu diwallu. Bydd datrys y mater o ran gwersylloedd anghyfreithlon yn arwain at gostau i'r awdurdod. Byddai darparu llety preswyl a theithiol yn helpu i fynd i'r afael â'r broblem hon.

10.2 Efallai ni fydd Llywodraeth Cymru yn cymeradwyo'r Asesiad Llety Sipsiwn a Theithwyr drafft diwygiedig ac yn gofyn am ragor o waith.

11. Pŵer i wneud Penderfyniad

Deddf Tai (Cymru) 2014 – rhan 3